

NÓRSKE GRANTY A ICH KĹÚČOVÁ ÚLOHA V RÁMCI REALIZÁCIE PROJEKTU S NÁZVOM *KOMUNIKÁCIOU K PROSPERITE SLOVENSKO-UKRAJINSKÉHO PRIHRANIČNÉHO REGIÓNU*

Norwegian Grants and Their Key Role in Terms of Realising Project Named *Through Communication towards Prosperity of Slovakia-Ukraine Border Region*

ALENA HRUŠKOVÁ – ANDREJ TRNKA

Abstrakt:

Cieľom príspevku je poukázať na medzinárodné vzťahy Slovenska a Ukrajiny v kontexte európskej politiky. Zameriava sa najmä na vnímanie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom operačných programov financovaných zo zdrojov EÚ. Potreba výmeny informácií sa pritom javí ako kľúčový problém rozvoja cezhraničnej grantovej spolupráce.

Kľúčové slová:

Slovensko, Ukrajina, prihraničný región, FM EHP, NFM, cezhraničná spolupráca

Abstract:

The aim of the paper is to point out the international relations of Slovakia and Ukraine in the context of European politics. It focuses in particular on the perception of cross-border cooperation through operational programs financed from EU funds. The need for information exchange appears to be a key issue for the development of cross-border grant cooperation.

Key words:

Slovakia, Ukraine, border region, EEA FM, NFM, cross-border cooperation

1 Slovo na úvod: Význam Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu

Slovenská republika sa po vstupe do Európskej únie stala členom Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorého súčasťou sú krajiny združenia EFTA.¹ Medzi krajinami EÚ a združením EFTA vznikla dohoda, v rámci ktorej sa Nórske kráľovstvo, Island a Lichtenštajnsko zaviazali poskytnúť v období od 1. mája 2004 do 30. apríla 2009 Slovenskej republike a ďalším štátom finančnú pomoc. Na základe uvedeného bolo potrebné vytvoriť právny základ poskytovania finančnej pomoci. V roku 2005 boli podpísané memorandá o porozumení² a vznikli dva samostatné finančné mechanizmy, a to Finančný mechanizmus EHP (FM EHP) a Nórsky finančný mechanizmus (NFM).

¹ **Európske združenie voľného obchodu** bolo založené v roku 1960 pre tie pre európske štáty, ktorým nebolo umožnené alebo nechceli vstúpiť do Európskeho spoločenstva. Do EFTA v súčasnosti patria: Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Švajčiarsko. Tieto štáty spoločne uzavreli zmluvy o voľnom obchode s mnohými krajinami sveta.

² *Systém riadenia Finančného mechanizmu EHP a NFM pre programové obdobie 2009-2014.* [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.eagrants.sk/56-sk/zakladne-dokumenty/>>.

Hlavným cieľom finančnej pomoci prostredníctvom grantov bolo prispieť k zmierneniu hospodárskych a sociálnych nerovností v Európskom hospodárskom priestore, a to v nasledovných prioritných oblastiach:

- ochrana životného prostredia vrátane ochrany životných podmienok prostredníctvom zníženia znečisťovania a podpory v oblasti obnoviteľných energií,
- podpora trvalo udržateľného rozvoja prostredníctvom lepšieho využívania a manažmentu zdrojov,
- ochrana európskeho kultúrneho dedičstva vrátane verejnej dopravy a obnovy miest,
- rozvoj ľudských zdrojov prostredníctvom podpory vzdelávania a školení,
- posilnenia administratívnych alebo verejných kapacít miestnych správnych orgánov a ich inštitúcií,
- zdravie a starostlivosť o deti,
- akademický výskum vo všetkých vyššie uvedených prioritách,
- zavedenie schengenského *acquis*, posilnenie súdnictva,
- regionálna politika a cezhraničné aktivity,
- technická pomoc súvisiaca s implementáciou *acquis communautaire*.³

V rámci Slovenskej republiky sa čerpanie prostriedkov z finančných mechanizmov realizuje prostredníctvom individuálnych projektov⁴ alebo formou blokových grantov.⁵ Národným kontaktným bodom pre implementáciu FM EHP a NFM v SR sa stal Úrad vlády SR, pričom zodpovednosť za celkovú administratívnu koordináciu a použitie prostriedkov bola zverená Odboru koordinácie predvstupových fondov a bilaterálnej spolupráce.

2 Východiská a ciele projektu **Komunikáciou k prosperite slovensko-ukrajinského prihraničného regiónu (COPESU)**.

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie sa hranica Slovenskej republiky s Ukrajinou stala východnou hranicou Európskej únie. Košický a Prešovský samosprávny kraj sa tak stali prihraničnými regiónmi so Zakarpatskou oblasťou Ukrajiny. Skutočnosť, že Slovensko sa stalo súčasťou Schengenského priestoru, mala za následok utlmenie doterajšej – či už ekonomickej alebo celkovo obojstrannej – spolupráce Slovenskej republiky a Ukrajiny vo všetkých oblastiach života. Dohodou Ukrajiny s Európskou úniou o partnerstve a spolupráci z roku 1998 sa postupne obnovujú podmienky pre spoluprácu.

V rámci prebiehajúceho transformačného procesu Ukrajiny do európskych štruktúr a vzájomného zblížovania Ukrajiny a Slovenska v oblasti cezhraničnej spolupráce⁶ sa ukazuje ako osožné vytvoriť podmienky pre vzájomnú informovanosť a výmenu skúseností o zmenách, ktorými prešlo Slovensko pred a po vstupe do Európskej únie.

Projekt **Komunikáciou k prosperite slovensko-ukrajinského prihraničného regiónu (COPESU)** je zameraný hlavne na znižovanie existujúcich bariér cezhraničnej spolupráce a zlepšenie cezhraničného toku informácií. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave ako hlavný prijímateľ projektu v spolupráci so slovenskými partnermi (RRA Svidník, SARIO) ponúka svoje

³ *Podpora projektov*. [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/norsky-financny-mechanismus-a-ehp-16c.html>>.

⁴ **Individuálny projekt** môže obsahovať jeden alebo viac podprojektov. Minimálna výška príspevku zo zdrojov finančných mechanizmov je 250 000 EUR.

⁵ **Blokové granty** sú fondy, ktoré poskytujú finančnú pomoc jednotlivcom, organizáciám alebo inštitúciám. Finančná pomoc je určená na realizáciu projektov, keď konečný užívateľ je príliš malý na to, aby jeho projekt bol z hľadiska efektívnosti nákladov administrovaný na individuálnej báze.

⁶ *Cezhraničná spolupráca SK08*. [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.eeagrants.sk/54-sk/cezhranicna-spolupraca/>>.

kapacity a znalosti v oblasti masmediálnej a marketingovej komunikácie regiónov, školiacich programov pre podnikateľské subjekty a neziskové organizácie v spolupráci s partnermi na Ukrajine (Národná univerzita v Užhorode, Regionálna rozvojová agentúra v Rachove) a má dostatok profesionálnych kapacít a skúseností na úspešnú realizáciu medzinárodného cezhraničného projektu. Sieť spolupracujúcich inštitúcií svojimi aktivitami podporí informovanosť verejnosti o potenciáli slovensko-ukrajinského cezhraničného regiónu a o možnostiach zmiernenia cezhraničných bariér a marginality tohto územia. Udržateľnosť výsledkov projektu je garantovaná serióznosťou cezhraničných partnerov, ktorí v rámci medzinárodnej spolupráce aj po implementácii projektu budú rozvíjať výstupy projektu a generovať ďalšie projektové zámery s cezhraničným dopadom.

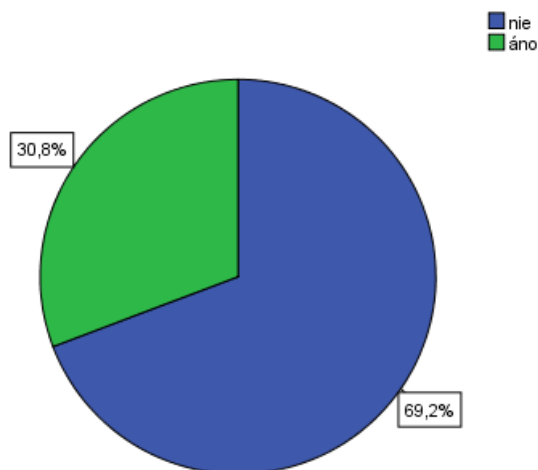
Hlavným cieľom projektu je zlepšenie cezhraničného toku informácií, zníženie existujúcich bariér cezhraničnej spolupráce medzi Prešovským a Košickým samosprávnym krajom zo strany Slovenska a Zakarpatskou oblasťou zo strany Ukrajiny. Ako ďalšie ciele si projekt vytýčil zvýšiť povedomie ukrajinských partnerov v oblastiach európskej politiky rozvoja, stratégie rozvoja regiónov, finančných rozvojových nástrojov a zosúladovania ukrajinskej legislatívy a noriem so slovenskou legislatívou a normami na vytvorenie podmienok rozvoja prihraničných regiónov.⁷ Daný cieľ sa dotýka štátnej politiky SR vo viacerých oblastiach, napr. v oblasti obchodu, zamestnanosti, ochrany životného prostredia, vzdelávania.

3 Percepčia Nórskeho grantu a cezhraničnej spolupráce občanmi Prešovského a Košického samosprávneho kraja

V rámci realizácie aktivít projektu sme vykonali prieskum zameraný na informovanosť a vnímanie Nórskeho grantu občanmi Prešovského samosprávneho kraja a Košického samosprávneho kraja ako prihraničného regiónu Zakarpatskej oblasti. Prieskum bol realizovaný v mesiaci marec 2016. Dotazník bol vyplnený 312 respondentmi, ktorí odpovedali na viacero otázok týkajúcich sa povedomia o Nórskeho grantoch a spolupráce v pohraničnom regióne. Odpovede z dotazníka boli následne prekódované do elektronickej podoby za účelom ich spracovania. Na spracovanie údajov boli použité metódy deskriptívnej štatistiky (frekvenčné a krížové tabuľky, koláčové grafy, stĺpcové grafy), ale aj metódy induktívnej štatistiky na zistenie závislostí medzi skúmanými ukazovateľmi. Pre účely tohto článku použijeme iba prezentáciu výsledkov vo forme jednorozmerných deskriptívnych výsledkov. Prieskumu sa zúčastnilo 128 mužov a 184 žien. Najzastúpanejšia veková kategória bola kategória respondentov vo veku 18 až 30 rokov v pomere necelých 53 %. Podľa vzdelania spadalo najviac respondentov, až 52 %, do kategórie stredoškolské s maturitou.

Z grafu 1 je vidieť, že povedomie o pojme „Nórske granty“ malo iba necelých 31 % opýtaných respondentov. V tejto otázke sme sa zamerali iba na zistenie vedomosti o samotnom pojme „Nórske granty“, nie o ich využití. Je zarážajúce, že až 69 % oslovených respondentov sa s týmto pojmom ešte nestretlo. Podrobné údaje sú uvedené v tabuľke 1.

⁷ Formulár žiadosti projektu Komunikáciou k prosperite slovensko-ukrajinského prihraničného regiónu (COPESU) schválenej pod registračným číslom CBC1021 Úradom vlády dňa 4. 11. 2015.

Graf 1 Povedomie o pojme Nórske granty

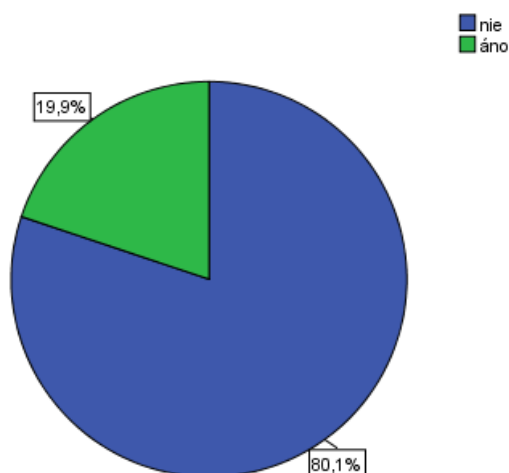
Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Tabuľka 1 Frekvenčná tabuľka – Povedomie o pojme „Nórske granty“

		Počet	Percent
Odpoveď	nie	216	69,2
	áno	96	30,8
	Celkom	312	100,0

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Ďalšou otázkou, ktorá sa týkala znalosti Nórskeho grantu, bolo zistenie, či sa respondenti stretli s logom Nórskeho grantu. Rozloženie odpovedí je v tomto prípade adekvátne rozloženiu odpovedí v predchádzajúcej otázke. Na grafe 2 je vidieť, že až 80 % opýtaných respondentov sa ešte nestretlo s logom Nórskeho grantu a iba necelých 20 %, čo podľa tabuľky 2 predstavuje 62 respondentov, sa s týmto logom už stretlo v nejakom prostredí mediálnej komunikácie.

Graf 2 Zaznamenanie propagačných materiálov s logom Nórskeho grantu

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

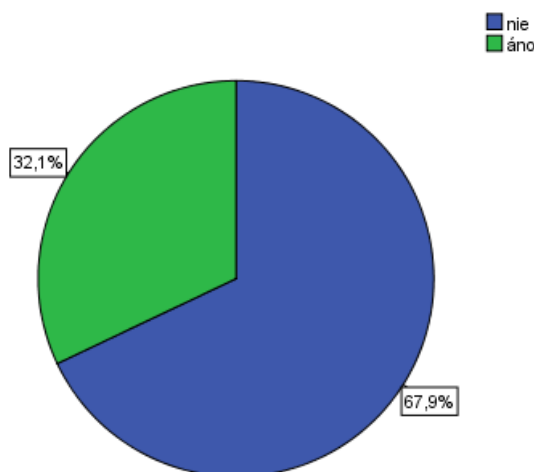
Tabuľka 2 Frekvenčná tabuľka – Zaznamenanie propagačných materiálov s logom Nórskeho grantu

		Počet	Percent
Odpoveď	nie	250	80,1

	áno	62	19,9
	Celkom	312	100,0

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Podrobnejšie povedomie respondentov o Nórskech grantoch bolo zisťované otázkou, ktorá sa týkala toho, či respondenti zachytili ľubovoľnú informáciu o Nórskech grantoch v mediálnych prostriedkoch. Môžeme konštatovať, že podľa grafu 3 zatiaľ najvyšší podiel respondentov, až 32 % z nich, už informáciu o Nórskech grantoch zachytilo. Avšak veľký počet respondentov – ako ukazuje tabuľka 3, až 212 – nedisponuje žiadnymi informáciami o Nórskech grantoch.

Graf 3 Zachytenie informácií o Nórskech grantoch

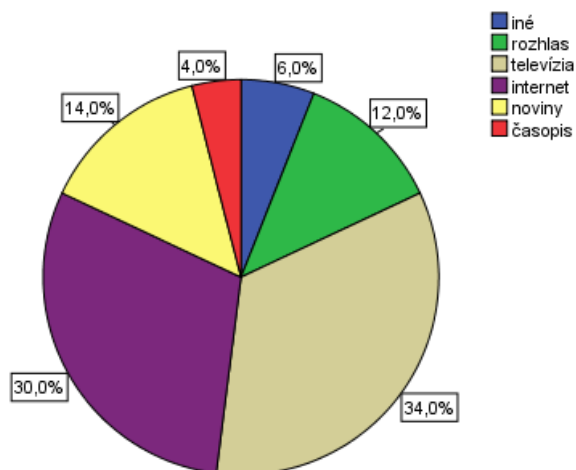
Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Tabuľka 3 Frekvenčná tabuľka – Zachytenie informácií o Nórskech grantoch

		Počet	Percent
Odpoveď	nie	212	67,9
	áno	100	32,1
	Celkom	312	100,0

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Z celkového počtu respondentov, ktorí už zachytili istú informáciu o Nórskech grantoch, dosiahli podľa grafu 4 najvyššieho podielu tí, ktorí sledujú televíziu a využívajú internet. Najmenej využitým prostriedkom na zachytenie informácií o Nórskech grantoch bol časopis, ktorý podľa tabuľky 4 za týmto účelom využili iba štyria respondenti.

Graf 4 Médium zachytenia informácie o Nórskech grantoch

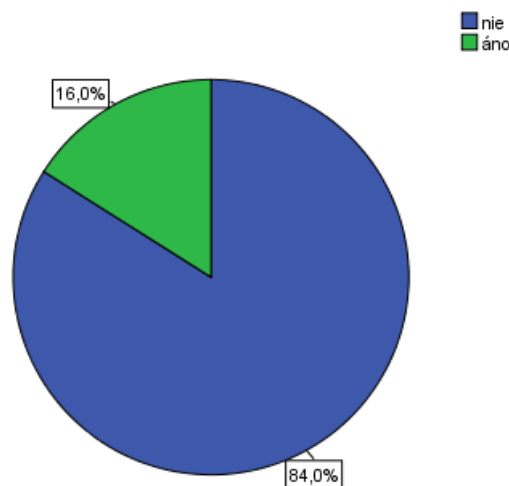
Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Tabuľka 4 Frekvenčná tabuľka – Médium zachytenia informácie o Nórskech grantoch

		Počet	Percent	Percent odpovedí
Odpoveď	iné	6	1,9	6,0
	rozhlas	12	3,8	12,0
	televízia	34	10,9	34,0
	internet	30	9,6	30,0
	noviny	14	4,5	14,0
	časopis	4	1,3	4,0
	Celkom	100	32,1	100,0
Chýbajúce	Systémové	212	67,9	
Celkom		312	100,0	

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Druhou skúmanou oblasťou bolo zisťovanie povedomia o spolupráci a jej podpore v prihraničnom regióne medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou. V tomto prípade je však zarážajúce, že podľa grafu 5 iba 16 % opýtaných respondentov malo vedomosť o rozličných podporách spolupráce v prihraničnom regióne. Túto všeobecnú nevedomosť je možné chápať len veľmi ťažko, keďže prieskum prebiehal práve v danej oblasti. Z celkového počtu zúčastnených respondentov, podľa údajov v tabuľke 5, iba 50 respondentov malo vedomosť o podpore spolupráce v prihraničnom regióne.

Graf 5 Vedomosť o podpore spolupráce v prihraničnom regióne

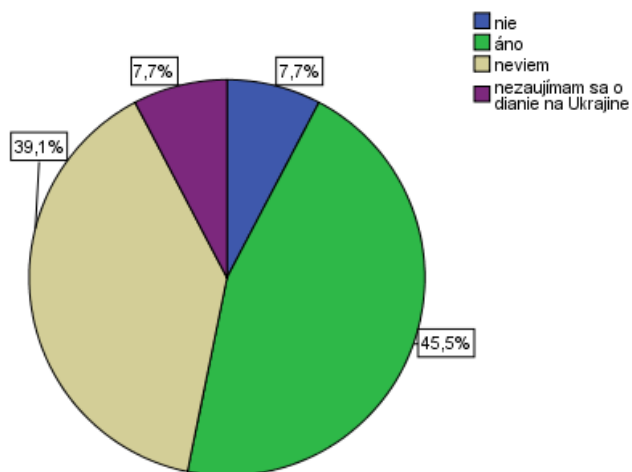
Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Tabuľka 5 Frekvenčná tabuľka – Vedomosť o podpore spolupráce v prihraničnom regióne

		Počet	Percent
Odpoveď	nie	262	84,0
	áno	50	16,0
	Celkom	312	100,0

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Pozitívom však je, že podľa grafu 6 skoro 46 % opýtaných respondentov považuje potrebu prehlbovania spolupráce Slovenska a Ukrajiny za dôležitú. Ako však ukazujú údaje uvedené v tabuľke 6, 122 respondentov nevie určiť, či je cezhraničná spolupráca dôležitá.

Graf 6 Potreba prehlbovania spolupráce Slovenska a Ukrajiny

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

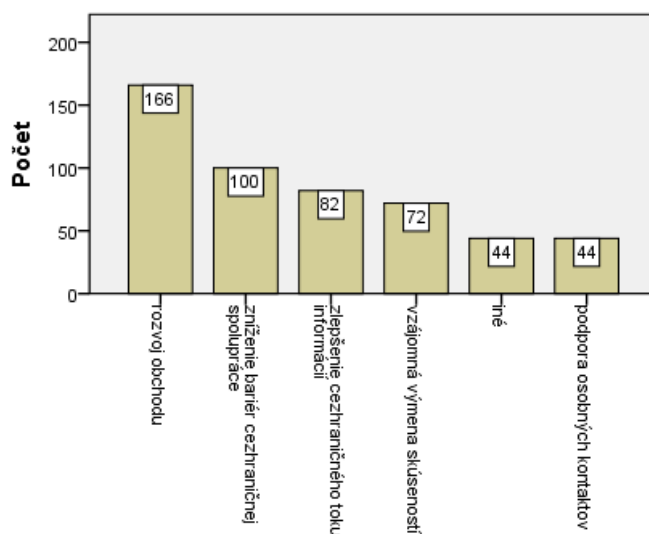
Tabuľka 6 Frekvenčná tabuľka – Potreba prehlbovania spolupráce Slovenska a Ukrajiny

		Počet	Percent
Odpoveď	nie	24	7,7
	áno	142	45,5
	neviem	122	39,1
	nezaujímam sa o dianie na Ukrajine	24	7,7

	nezaujíam sa o dianie na Ukrajine	24	7,7
	Celkom	312	100,0

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Na poslednú otázku respondenti odpovedali tak, že si vybrali viacero možných odpovedí, pomocou ktorých mohli definovať oblasti, ktoré sú podľa nich dôležité pre ďalší rozvoj medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou. Podľa údajov v tabuľke 7 najviac odpovedí, až 166, pripadlo na rozvoj obchodu, ktorý bol nasledovaný znížením bariér cezhraničnej spolupráce. Najmenší záujem bol o podporu osobných kontaktov. Na grafe 7 sú zobrazené frekvencie jednotlivých odpovedí.

Graf 7 Oblasti rozvoja spolupráce Slovenska a Ukrajiny

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

Tabuľka 7 Frekvenčná tabuľka – Oblasti rozvoja spolupráce Slovenska a Ukrajiny

		Odpovede	
		Počet	Percent
odpoveď	rozvoj obchodu	166	32,7%
	podpora osobných kontaktov	44	8,7%
	zlepšenie cezhraničného toku informácií	82	16,1%
	zníženie bariér cezhraničnej spolupráce	100	19,7%
	vzájomná výmena skúseností	72	14,2%
	iné	44	8,7%
Celkom		508	100,0%

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov, 2016

4 Záver

Z výsledkov prieskumu vyplynuli viaceré nedostatky, ktoré sa týkajú informovanosti obyvateľstva prihraničnej oblasti Slovenská republika-Ukrajina o Nórskech grantoch a spolupráce v prihraničnom regióne. I napriek tomu, že cezhraničnej problematike sa venujú mnohí autori vo svojich vedeckých štúdiách a článkoch a podporujú ju rôzne programy cezhraničnej spolupráce financované prostredníctvom zdrojov EÚ alebo z NFM, zorientovať sa v spleti informácií o regionálnej politike EÚ, eurofondoch a operačných programoch nie je jednoduché, najmä pre

laickú verejnú. Výsledky prieskumu naznačili potreby poradenstva organizovaním informačných seminárov, podpory regionálnych iniciatív a spoločnej koordinácie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom formovania siete regionálnych agentúr.

Literatúra a zdroje:

BENČ, V. (ed.): *Slovensko-ukrajinská cezhraničná spolupráca: Analýza problémov a stratégia rozvoja*. Slovak Foreign Policy Association. Nation Institute for Strategy Studies – Uzhgorod, Carpathian Institution, 2006, p. 48.

Cezhraničná spolupráca SK08. [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.eeagrants.sk/54-sk/cezhranicna-spolupraca/>>.

Formulár žiadosti projektu Komunikáciou k prosperite slovensko-ukrajinského prihraničného regiónu (COPELU) schválenej pod registračným číslom CBC1021 Úradom vlády dňa 4. 11. 2015.

Podpora projektov. [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/norsky-financny-mechanizmus-a-ehp-16c.html>>.

Systém riadenia Finančného mechanizmu EHP a NFM pre programové obdobie 2009-2014. [online]. [2017-04-15]. Dostupné na: <<http://www.eeagrants.sk/56-sk/zakladne-dokumenty/>>.

Kontaktné údaje:

Ing. Alena Hrušková
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta masmediálnej komunikácie
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
alena.hruskova@ucm.sk

doc. Ing. Andrej Trnka, PhD.
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta masmediálnej komunikácie
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
andrej.trnka@ucm.sk